

Prehl'adávania stavového priestoru

RNDr. Eva Rakovská, PhD.

**Zdroj: P. Návrat, Umelá inteligencia,
2007 (2015)**

Procedúry hľadania:

Kritériá efektívnosti algoritmu hľadania:

- *Úplnosť*=ak existuje riešenie problému, algoritmus ho vždy nájde
- *časová zložitosť*
- *pamäťová zložitosť*
- *Prípustnosť*= ak existuje aspoň jedno optimálne riešenie problému algoritmus ho vždy nájde (nemusí nájsť všetky)

Procedúry neinformovaného hľadania:

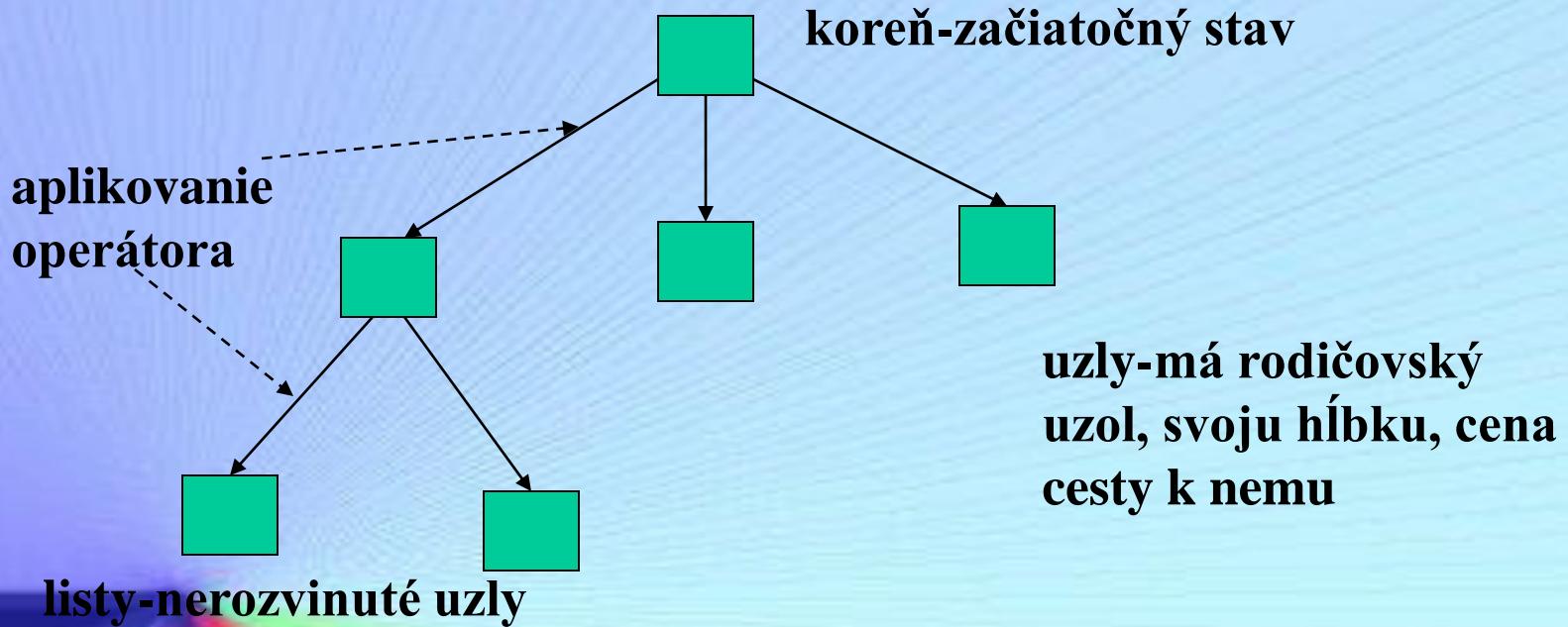
- a) základná procedúra slepého prehľadávania
- b) prehľadávanie do šírky
- c) prehľadávanie do hĺbky
- d) obojsmerné prehľadávanie
- e) nedeterministické prehľadávanie

Základná procedúra:

- *hl'adanie v stavovom priestore $\Rightarrow$ aplikovanie operátorov na stavy $\Rightarrow$ rozvíjanie stavu:*
- **čiastočne** (*aplikujeme len jeden operátor*)
- **úplne** (*aplikujeme v jednom kroku všetky možné operátory*)
- **vytváranie stromu hl'adania (koreň, listy, uzly-údajové štruktúry; majú hĺbku a rodičov;)**

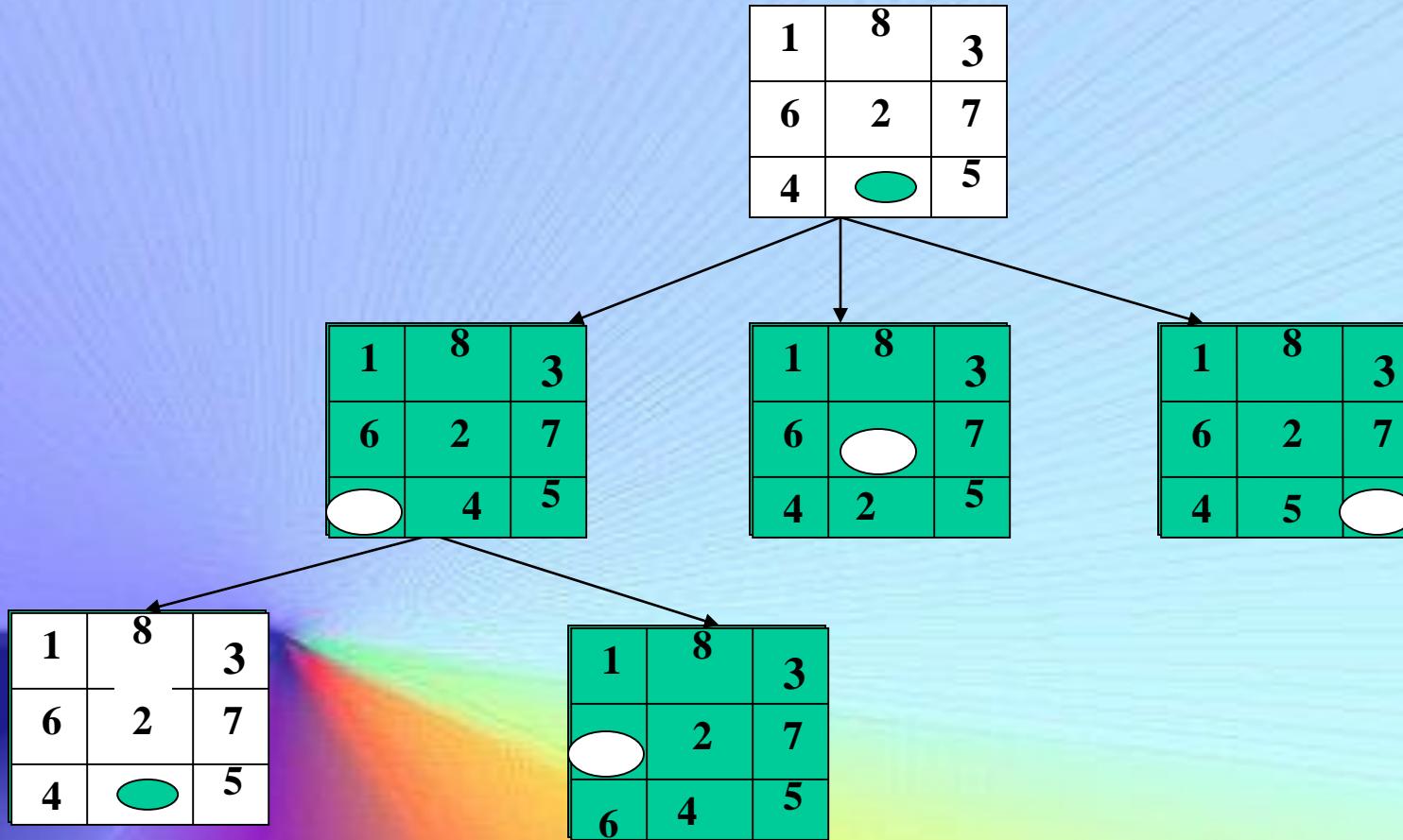
POZOR: rozdiel medzi reprezentáciou stavového priestoru grafom a stromom prehľadávania! Stavový priestor je často konečný, ale operátory nás môžu dovest' k nekonečnému množstvu ciest (procedúra).

Základné pojmy

Strom má v pamäti svoju reprezentáciu pomocou algoritmu prehľadávania. Je to len prehľadaná časť stavového priestoru. Uzly sú reprezentované štruktúrou-majú „rodičov“ a uzly nie. 2 uzly môžu reprezentovať ten istý stav.

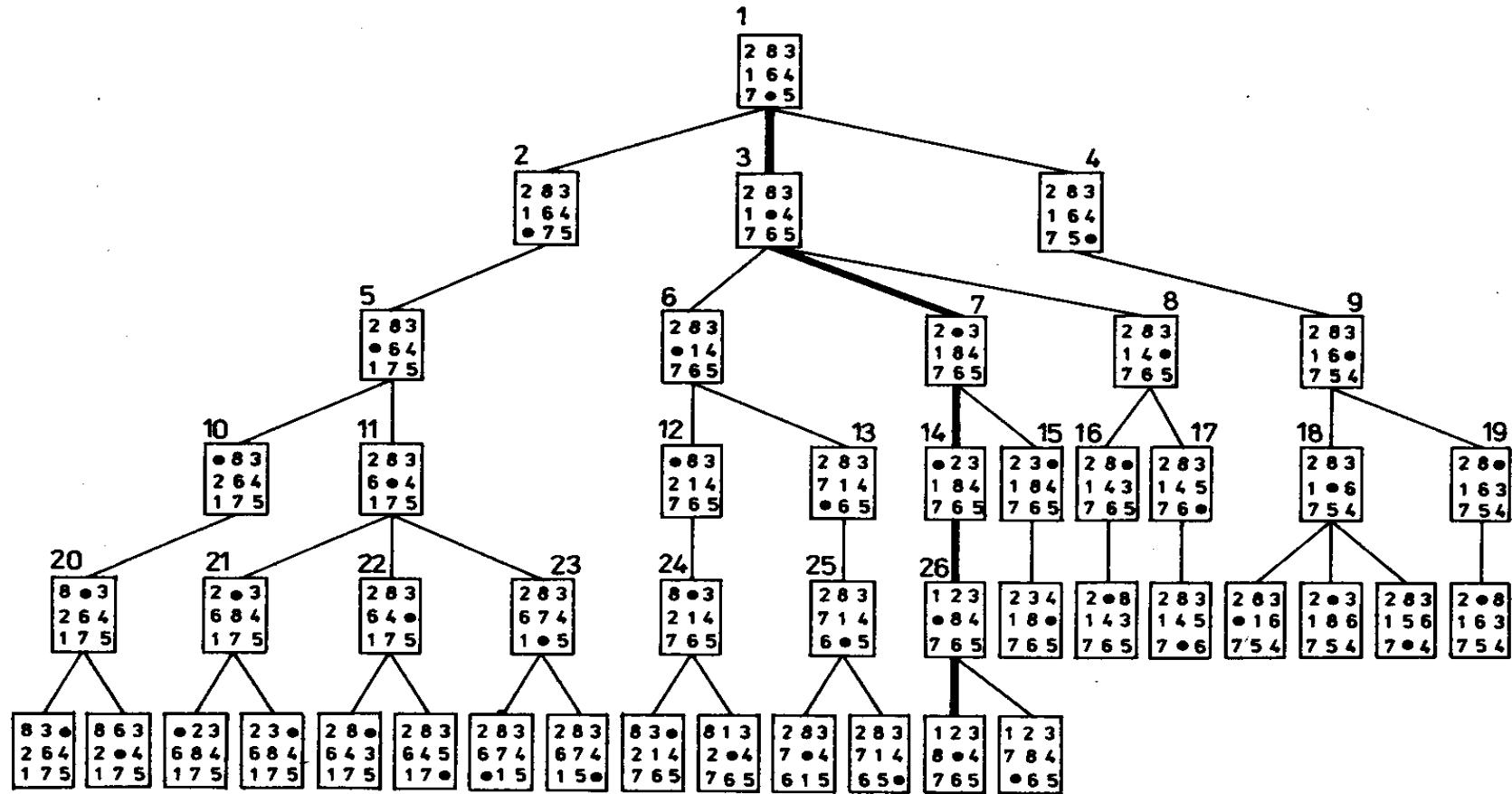
Ako možno vytvárať nekonečné množstvo uzlov?

A. Prehl'adávanie do šírky.

- *stavy sú usporiadané v štruktúre stromu*
- *stavy „rozvíjame“ operátorom*
- *nutnosť odstránenia cyklov*
- *generovanie stromu z s_0 a kontrola cielového stavu*
- *základný princíp rozvijania uzlov: najprv rozvíjame stavy v hĺbke d a potom $d+1$*
- *v procedúre musíme ukladať uzly v takom poradí ako ich rozvíjame operátorom (ukladáme ich do pamäte do frontu)*
- *používa sa princíp „zarad’ na koniec frontu“*
- *nájde najplytšie riešenie*
  - » vid’ obrázok (vysvetlený na prednáške)

A. Prehľadávanie do šírky.

Obr. 20. Strom riešenia generovaný procedúrou prehľadávania do šírky

A. Prehľadávanie do šírky - efektivita

- *Kritériá:*
  1. *požiadavky na pamäť-vel'ké*
  2. *časová zložitosť-vel'ká*
  3. *Prípustnosť-nie*
  4. *úplnosť -áno*
  5. *systematická stratégia -áno*

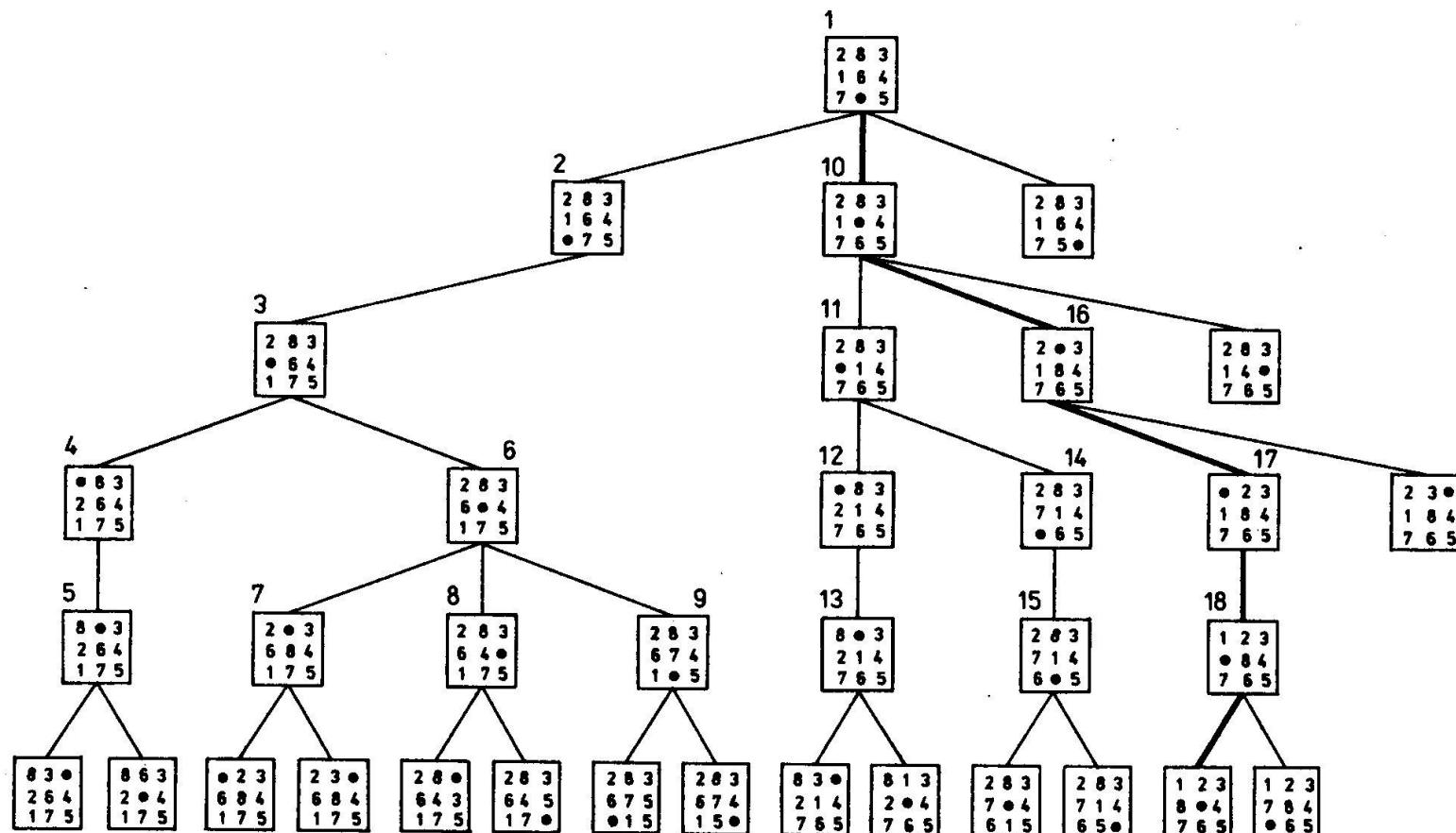
A je systematická, je úplná , má vel'kú výpočtovú zložitosť (exponenciálna explózia), nie je prípustná

Modifikácia: stratégia rovnomernej ceny (optim. Úlohy-už ide o informovanú stratégiu) používa hodnotenie (oceňovanie) ciest medzi jednotlivými stavmi – logistické úlohy

B. Prehl'adávanie do hĺbky.

- *rozvíjanie uzlov smerom „dolu po ceste“, kým je to možné*
- *rozvíja sa uzol, ktorý bol posledný vygenerovaný*
- *organizácia ukladania do pamäte : zásobník (na vrch sa dáva posledne vygenerovaný a rozvíja sa ten na vrchu)*
- *nemáme však zaručenú konečnosť ani nájdenie riešenia (môžeme ist' po ceste na ktorej neleží riešenie)*
- *nutnosť obmedziť hĺbku, po ktorú hľadáme riešenia*
- *ohraničené hľadanie do hĺbky*
- *hľadanie do hĺbky s návratom (viď vysvetlenie prednáška)*
- *stratégia cyklicky sa prehlbujúceho hľadania*

B. Prehľadávanie do hĺbky.

Obr. 19. Strom riešenia generovaný procedúrou prehľadávania do hĺbky

B. Prehl'adávanie do hĺbky- efektivita.

- *pamäťová zložitosť je lineárna*
- *časová zložitosť je lepšia než u A*
- *nezaručuje nájdenie najoptimálnejšieho riešenia*
- *nezaručuje nájdenie riešenia! (nie je úplné)*
  - porovnanie efektivity: vid' prednáška
- **C. Obojsmerné hľadanie (komb. A+B)**
  - *riešením takýchto úloh je nájst' cestu tj. poznáme počiatočný stav a koncový stav*
  - *nutná podmienka použitia metódy: k operátorom musí existovať inverzny operátor*
  - *hľadáme objsmerne (z s0 dopredu a z st dozadu)*

Heuristické stratégie prehľadávania stavového priestoru

- **Kvantitatívne heuristiky**
- **Kvalitatívne heuristiky**

Kvantitatívne heuristiky.

- „najlepší, najsľubnejší stav“ podľa vlastností stavu, jeho kvality
- na ohodnotenie stavu (uzla) sa používa **vyhodnocujúca funkcia $f(s)$** , ktorá všeobecne závisí od popisu konc. stavu, informácií dôležitých pre riešenie a od našich poznatkov
- jej definičným oborom je množina uzlov a po aplikácii vracia číslo ako ohodnotenie
- základný algoritmus (**stratégia na zoradenie nerozvinutých uzlov**) nekladie obmedzenia na typ vyhodnocujúcej funkcie a hľadá sa na rozvinutie stav s najnižším ohodnotením $f(n)$
- ak máme dve cesty do jedného stavu (pozor graf nie strom!) vyberáme najlepšie ohodnotený, druhému nevenujeme pozornosť
- vytvárame tzv. **traverzný strom T implicitného grafu**
traverzný strom T – predstavuje problém, ktorý riešime pomocou algoritmu

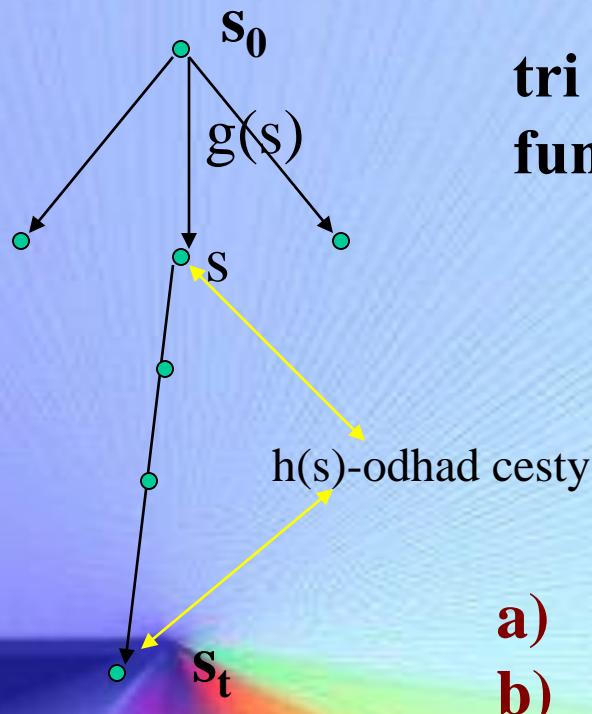
Informované hľadanie (kvant.heuristiky).

- **heuristika** – „informačná“ funkcia, ktorá nám ohodnocuje cestu medzi vrcholmi nenájde vždy najlepší uzol, nešlo by o hľadanie, ale o kroky „naisto“, teda algoritmické riešenie bez hľadania
- **Heuristika** – vyjadruje odhad, vyberá sa uzol, ktorý sa zdá byť najlepší
- vezmieme funkciu $f(s)$, ktorej $D(f)$ je množina stavov S , nech istým spôsobom ohodnocuje vrcholy (napr. podľa hĺbky, ceny ap.)
- potom algoritmus **hladania „najskôr najlepšieho“** hľadá najlepšie riešenie daného problému

A* a jeho modifikácie:

- ak funkciu $f(s)$ položíme $f(s)=g(s)+h(s)$, kde
  - $g(s)$ je funkcia cesty, ktorá vedie od s_0 k uzlu s , ktorý chceme rozvinúť
  - $h(s)$ je funkcia heuristická, robí odhad ceny cesty z uzla s do uzla cielového s_t

Informované hľadanie (kvantitatívne heuristiky).

tri prístupy podľa spôsobu výberu funkcií $g(s)$, $h(s)$:

- a) algoritmus rovnomernej ceny
- b) algoritmus lačného hľadania
- c) algoritmus A*

Kvantitatívne heuristiky.

a) ak $h(s) = 0$ potom

$f(s)=g(s)$ a ak $g(s)$ položíme rovné napr.

jednotkovej cene hrán,
resp. definujeme ako hĺbku príslušného uzla
potom dostávame
hl'adanie do šírky
stratégiu rovnomernej ceny

b) ak použijem prípad, že $h(s)$ položím ako odhad najlacnejšej cesty z s do konc. uzla s_t a chcem, aby som vybral uzol s najbližšie“ vrcholu s_t , potom od s_0 vyberiem vrchol s , ktorý je „najbližšie“ k s_t a teda nehľadím na minimalizáciu $g(s)$

- z grafu „odhryznem“ čo najväčšie sústo, aby som sa čo najrýchlejšie dostať k cieľu,
- teda $h(s_t)=0$

Kvantitatívne heuristiky A*.

c) vhodný na optimalizačné úlohy

- $f(s)=g(s)+h(s)$
- **f(s) je definovaná ako súčet ceny s minimálnou cenou uzla s od začiatočného uzla a ceny analogickej cesty z s do konc.uzla** tj. f(s) je ohodnotením ceny cesty s najnižšou cenou za predpokladu, že cesta prechádza cez uzol s
- takto definovaná f(s) umožňuje rozlíšiť bočné uzly od uzlov ležiacich na optimálnej ceste a stratégia negeneruje zbytočné bočné uzly
- problém je nájsť vhodnú heuristiku tzv. **prípustnú heuristiku**

Kvantitatívne heuristiky A*.

- prípustná heuristika je také h , ktoré nikdy nenadhodnotí cenu dosiahnutia cieľa z daného uzla (vždy posúdi celkovú cenu riešenia $f(s)$ ako nižšiu nanajvýš rovnú reálnej)
- aby sme sa nedostali k a) ani k b) je nutné postaviť $g(s)$ a $h(s)$ vyvážene a teda použiť váhu $w \in \langle 0,1 \rangle$ a definovať $f(s)=w*g(s)+(1-w)*h(s)$
- ak sa s $w \rightarrow 1$ potom A* nadobúda charakter hľadania do šírky
- ak $w \rightarrow 0$ potom h má väčší význam a dostaneme strategiu vhodnú pre problémy, ktoré majú veľa rovnako dostupných riešení
- niektoré heuristiky znížia rozsah hľadania, ale nemusia nájsť optimálne riešenia
- empiricky i teoreticky je dokázané, že pri optimalizácii algoritmus A* dosahuje požadovanú rýchlosť

Kvalitatívne heuristiky - systém GPS.

- Simon, Newell – programovanie ľudskej intuície, kvalitatívna heuristika – nedá sa vyjadriť kvantitatívne
- 1959 – systém GPS –General Problem Solver, ktorý mal dokázať riešiť všetky typy úloh
- prílišné očakávania: nedokáže hrať šach
- prenášanie „kvality“ z človeka do programu tým, že človek dokáže intuitívne definovať pojmy potrebné na ďalšiu prácu počítača
- **Čo musíme mať? Ako postupovať?**
- práca v stavovom priestore s operátormi, ktoré však vyjadrujú „možnosť konat“ a preto musia mať tri základné komponenty: transformačnú funkciu, podmienky aplikovateľnosti, zoznam diferencií

Kvalitatívne heuristiky - systém GPS.

- **základ GPS:** analýza prostriedkov a cieľov
- **princíp:** vytváranie tzv. diferencií stavov a ich postupná redukcia, kým neprídeme k cieľu (k nulovej differencii)
- **diferencia:** vlastnosť, ktorá odlišuje dva stavy – nie je merateľná, ide o kvalitatívnu differenciu
- **Čo musíme mať?**
  1. definované stavy (človek rozozná stavy)
  2. *operátory – možnosti konat'*
  3. uvedomenie si problému (s_t, f_t) (problém nastáva ak je situácia iná ako by mala byť')
  4. *diferencie medzi stavmi (rozdiely) dif $\subseteq S \times S$*
  5. *tabuľka diferencií a operátorov, ktorá určuje priority ako odstrániť diferencie*
  6. *lineárne usporiadanie diferencií, aby som vedel ktorú differenciu prioritne redukovať'*

Kvalitatívne heuristiky - systém GPS.

- nejednoznačnosti v GPS:
  - akú diferenciu vyberieme ako prvú? Odstránenie: vytvorenie lusp(intuícia)
  - aký operátor vyberieme? Na výber môže byť viac „kandidátov“. Pomoc: princíp maximálneho zachovania už dosiahnutého (intuícia)

Príklad: robotický systém STRIPS (Stanford)

Literatúra: Kelemen, Základy UI, str.159-178